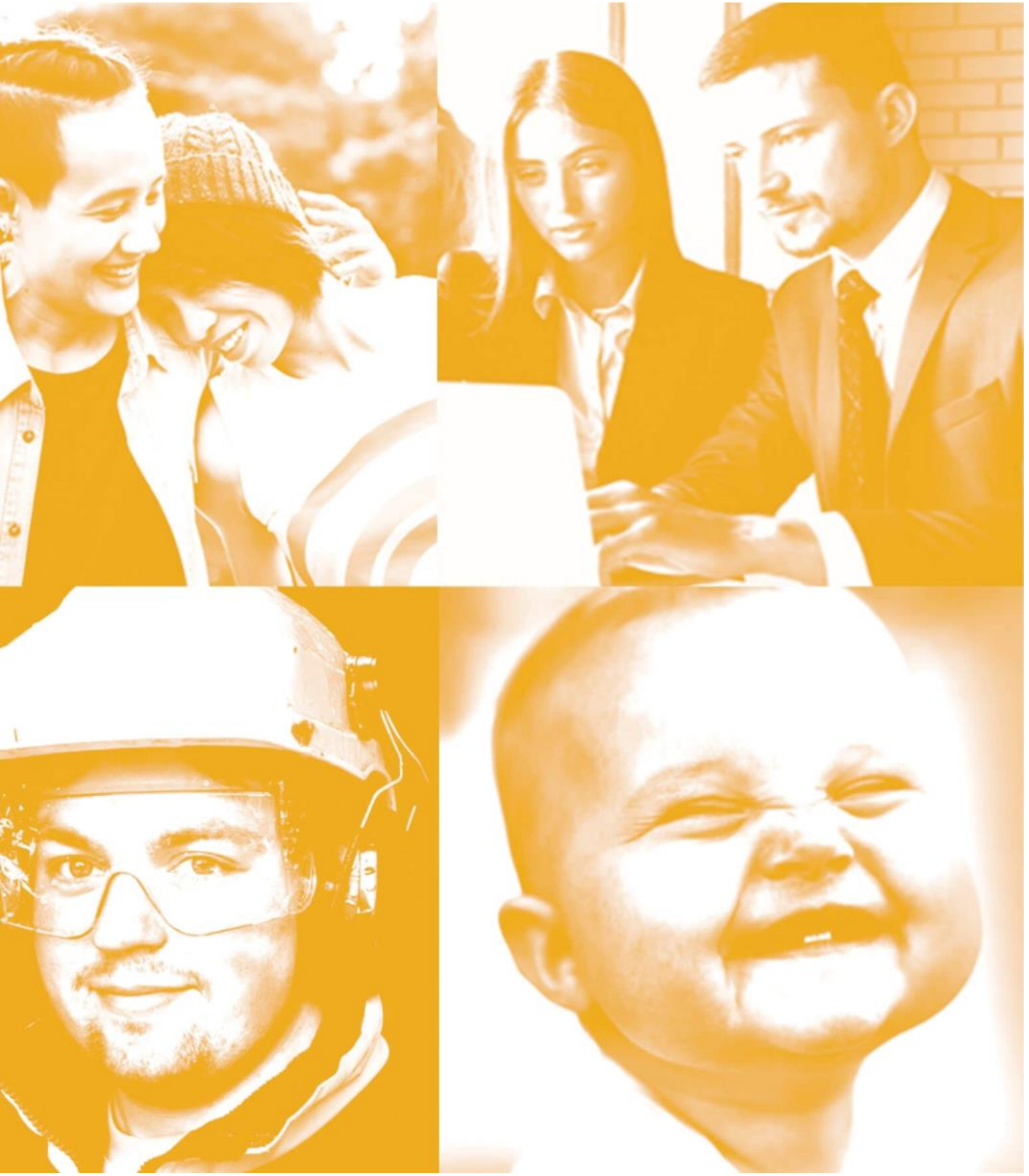

HE 197/2022 vp: mielenterveys- ja päihdepalvelut

Anu Kangasjärvi, STM

StV
14.10.2022

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen HE:n keskeinen sisältö ja tavoitteet

- Säädetään mielenterveys –ja päihdepalveluista jatkossa sosiaalihuolto- ja terveydenhuoltolaeissa siten, että mielenterveys- ja päihdehuoltolakeihin jäisi vain tahdosta riippumatonta hoitoa + valtion mielisairaaloita koskeva sääntely.
    - Kuitenkin päihdehuoltolain tahdosta riippumattoman hoidon sääntelyssä oleva hoito väkivaltaisuuden perusteella kumottaisiin osana tätä HE:tä, koska sitä ei ole käytännössä käytetty.
- Tavoitteena:
    - Parantaa palveluja erityisesti parantamalla mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta, laatua ja tarpeen mukaisuutta ja vahvistamalla asiakkaan oikeuksia saada näitä palveluja yhdenvertaisesti kaikissa ikäryhmissä.
    - Selkeyttää sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä mielenterveys- ja päihdepalveluissa ja vahvistaa niiden yhteensovittamista sekä samalla luoda mahdollisimman hyvät edellytykset kehittämistyön jatkolle tuleville hallituskausille.
    - Turvata palvelujen kokonaisuus ja siten myös vähentää tahdosta riippumattoman hoidon käyttöä.
    - Integroida mielenterveys- ja päihdepalvelut lähemmin osaksi muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain yhteisiä muutoksia

- Muu riippuvuuskäyttäytyminen näkyviin lakiin päihteiden ongelmakäytön lisäksi (toiminnalliset riippuvuudet)
- Mielenterveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö näkyviin kumpaankin lakiin
- Yhteiset palvelut –sääntelyn täsmentäminen
    - Sosiaalihuoltolain säännöksiä on sovellettava tuen tarpeita vastaavien sosiaalihuollon palvelujen antamisessa ja terveydenhuoltolain säännöksiä lääketieteellisen tarpeen mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon antamisessa
    - Tarkoituksena, että valittavan lainsäädännön ja sitä seuraavat menettelytavat ratkaisi annetun palvelun sisältö eikä se, miten palvelu on hallinnollisesti organisoitu.
    - Tavoitteena palvelujen yhteensovittamisen parantaminen selkeyttämällä rooleja ja vastuita.
    - Perusteluissa esimerkkejä palvelujen sisällöistä, joissa on esiintynyt epäselvyyttä

Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa

- Sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyön ja johtovastuun selventäminen kiireellisessä tilanteessa annetun psykososiaalisen tuen osalta
    - Sosiaalipäivystys vastaisi kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteensovittamisesta
    - Hätäkeskuksen yhteydenottoja seuraavan ensivaiheen psykososiaalisen tuen antamisen johtovastuun säätäminen kokonaisuudessaan sosiaalipäivystysten vastuulle selkeyttäisi terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintavastuita äkillisissä tilanteissa
    - Sääntelyllä ei otettaisi kantaa hallinnolliseen järjestämistapaan; ts. alueet voisivat toteuttaa palvelua edelleen esim. yhteisissä sosiaali- ja kriisipäivystyksissä shl 2 a §:n mukaisesti
- Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa omaksi pykäläksi kumpaankin lakiin; sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja yhteistyövelvoitetta kirkastetaan
    - Sosiaalihuollon psykososiaalisella tuella tarkoitettaisiin sosiaalityönä ja sosiaaliohjauksena annettavaa välitöntä tukea yksilöille, perheille ja yhteisöille ja tuen yhteensovittamista
    - Terveydenhuollon psykososiaalisella tuella tarkoitettaisiin akuuttina kriisityönä annettavaa välitöntä tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle ja tuen yhteensovittamista

Sosiaalihuoltolain keskeisiä muutoksia

- Päihde- ja riippuvuustyön ja mielenterveystyön sääntelyä tarkennetaan:
  - Selkeytetään asiakkaan oikeutta kaikkiin tarvitsemiinsa palveluihin.
  - Määritellään täsmällisemmin ne erityiset palvelut, joita hyvinvointialueen tulee järjestää päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä taikka psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä johtuvaan tuentarpeeseen:
    - Päihde- ja riippuvuustyön erityisinä palveluina on järjestettävä ainakin sosiaalityötä, sosiaaliohjausta, sosiaalista kuntoutusta ja asumispalveluja. Näitä palveluja on järjestettävä tarpeen mukaan avo- tai laitosmuotoisina.
    - Sosiaalihuollon mielenterveystyön kohdennettuina palveluina on järjestettävä ainakin asumispalveluja sekä niiden yhteydessä annettavaa sosiaaliohjausta, sosiaalityötä ja sosiaalista kuntoutusta.
    - Tältä osin kyse ei olisi uusista velvoitteista hyvinvointialueille, vaan tarkoituksena nostaa lakitekstiin ne palvelut, joita käytännössä on jo ennestään laajasti katsottu kuuluvaksi päihde- ja riippuvuustyön erityisiin palveluihin ja toisaalta mielenterveystyön palveluihin.
- Uutena pykälänä 24 b § *Päiväkeskus päihdetyön erityisenä palveluna*
  - Hyvinvointialueen on järjestettävä päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päiväkeskuspalvelua, jossa perustarpeisiin vastaamisen lisäksi tarjotaan sosiaaliohjausta.
  - Palvelua tulee järjestää myös päihtyneille ja siinä on oikeus asioida nimettömänä
- Yhteisösosiaalityö omaan pykäläänsä. Osana yhteisösosiaalityötä tai muita sosiaalipalveluja tulisi järjestää syrjäytymistä vähentävää etsivää työtä.

Terveydenhuoltolain keskeisiä muutoksia

- Terminologian muutos mielenterveyden hoidoksi ja päihde- ja riippuvuushoidoksi.
- Palvelujen monimuotoisuus
    - esim. liikkuvat ja kotiin vietävät palvelut
- Hoidon jatkuvuus siirtymävaiheissa
    - esim. siirryttäessä yksiköstä toiseen tai sosiaalihuollon palveluihin
- Potilaan tarvitseman terveyden- ja sairaanhoidon kokonaisuuden turvaaminen
- Hoitoa toteutettava myös perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyönä
- Työnohjauksen laajeneminen päihde- ja riippuvuushoitoon
- Kiireellisen hoidon (50 §) täsmentäminen
    - Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan myös päihteiden käytöstä johtuvaa välitöntä vieroitushoidon tarvetta

Kustannukset (vuoden -23 tasossa)

Toiminta		Vuosi 2023	Vuosi 2024-
Yhteisösosiaalityö (1.7.23-)		1,02	2,04
Päiväkeskus (1.7.23-)		0,37	0,75
Työnohjauksen laajennus päihde- ja riippuvuushoitoon (1.7.23-)		0,35	0,70
Monimuotoinen hoito (1.1.23-)	Liikkuva ja kotiin vietävä päihdehoito	0,74	0,74
	Liikkuva ja kotiin vietävä mielenterveyden hoito	9,00	9,00
Hoidon jatkuvuus (1.1.23-)	Laitoshoidosta avohoitoon siirtyminen	2,99	2,99
	Nuorisopsykiatrialta aikuisten palveluihin siirtyminen	1,78	1,78
Yhteensä		**16,25**	**18,00**

Lisätietoja:

Hallitussihteeri Anu Kangasjärvi

Lääkintöneuvos Helena Vorma (terveydenhuollon palvelut)
Sosiaalineuvos Virva Juurikkala (sosiaalihuollon palvelut)

